

VIIMEAIKAISET TEATTERIALAN YHTEYDET SUOMEN JA UNKARIN VÄLILLÄ

FK Olga Huotari

Niin Unkarissa kuin Suomessakin 1970-luku oli voimakasta teatterin uudistumisen aikaa. Uusina nuoren polven ohjaajina vaikuttivat mm. Gábor Zsámbéki Kaposvárissa ja Gábor Székely Szolnokissa. Samaan aikaan nousi Suomen Turussa kaupunginteatteri uuteen kukoistukseen Ralf Långbackan ja Kalle Holmbergin johtajakaudella. Zsámbéki ja Székely siirtyivät vuonna 1978 Budapestiin Nemzeti Színháziin, josta sen kamarinäyttämönä toiminut Katona József Teatteri itsenäistyi vuonna 1982.

Suomen ja Unkarin valtioiden välinen kulttuurivaihtosopimus mahdollisti Långbackan ja Holmbergin matkan stipendiaatteina Unkariin, jossa he tutustuivat Zsámbékiin ja Székelyiin. Samansuuntaiset näkemykset teatterin tekemisestä johtivat esitys- ja ohjaajavaihdon aloittamiseen, jonka puitteissa nähtiin Helsingin kaupunginteatterissa vuonna 1986 Gábor Zsámbékin ohjaamat Alfred Jarryn "Kuningas Ubu" (Katona József teatterin esitys) ja Anton Tšehovin "Metsähiisi" (Kaupunginteatterin esitys). Budapestin Katona József teatterissa taas vieraili seuraavana vuonna (1987) Helsingin kaupunginteatteri Holmbergin "Jeppe Niilonpoika" -esityksellä Jouko Turkan ohjaamana ja Kalle Holmberg ohjasi August Strinbergin "Isän". Seuraava unkari-lainen ohjaajavieras Helsingin kaupunginteatterissa on näillä näkymin Gábor Székely, joka ohjaa István Örkényin näytelmän "Kissaleikki" (Örkényin näytelmistä on "Tótin perhe" ja "Kissaleikki" esitetty 70-luvulla Kansallisteatterissa).

Unkarilainen László Márton oli vieraillut ohjaajana Suomen Kansallisteatterissa jo 1970-luvulla, mutta varsinainen läpimurto tapahtui 80-luvun puolivälin jälkeen. Dramaturgi Terttu Savola pyysi tuolloin Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskukselta vihjeitä nuorista lahjakkaista unkarilaisohjaajista ja sai luettelon nimiä, jossa Tamás Ascher mainittiin ensimmäisenä. Seurasi tutustumismatka Unkariin, jonka tuloksena Suomen Kansallisteatterissa esitettiin vierailunäytäntönä Anton Tšehovin "Kolme sisarta" Ascherin ohjaamana ja Katona József -teatterin esittämänä vuonna 1987. Aikaisemmin samana vuonna Ascher ohjasi suurella menestyksellä Kansallisteatterissa unkarilaissyntyisen itävaltalaisen Ödön von Horváthin näytelmän "Wienerwaldin tarinoita". Vuonna 1990 ohjasi Tamás Ascher samaiselle Kansallisteatterille Nikolai Erdmanin näytelmän "Eläköön itsemurhaaja" ja syksyllä 1993 saa ensi-iltansa saman teatterin pienellä näyttämöllä puolalaisen Witold Gombrowiczin absurdi draama "Iwona, Burgundin prinsessa".

Kolmas suomalainen teatteri, joka on rakentanut yhteistyötä Unkariin, on helsinkiläinen KOM-teatteri, johon András Bálint tutustui stipendiaattina Suomessa. Tuloksena oli Pekka Milonoffin ohjaaman Orvokki Autio - Pekka Milonoff: "Pesärikko"-näytelmän esittäminen unkarilaisessa Radnóti-teatterissa Budapestin kevätfestivaalin puitteissa maaliskuussa 1991. Saman vuoden joulukuussa oli Budapestin Radnóti-teatterin vastavierailu, jolloin esitettiin Suomen Opetusministeriön kohdeapurahan turvin Milán Fűstin näytelmä "Orvot" (Árvák) Péter Vallón ohjaamana.

Maininnan arvoinen on myös Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskuksen edustajien osallistuminen ITI:n seminaareihin ja Tampereen teatterikesään, jossa nähtiin v. 1987 myös Unkarin Teatterikorkeakoulun vierailuesityksenä Carlo Goldonin "Rettelöinti Chioggiassa".

Teatterikorkeakoulujen yhteistyötä oli myös Helsingin Teatterikorkeakoulun oppilaiden vierailu Budapestiin Maija-Liisa Mártonin rehtorikaudella.

Suomen ja Unkarin teatterialan järjestöjen väliset suhteet ovat myös sangen eläviä. Siitä ovat osoituksena mm. ITI:n toimistojen välinen

tutkijavaihto ja Helsingin yliopiston Teatteritieteen laitoksen yhdessä Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskuksen kanssa järjestämät luentotilaisuudet. Samoin Suomen Teatterimuseolla on vireät suhteet Unkariin.

Vaikuttaa siltä, että kiinnostus suomalaisten teatterin tekijöiden piirissä Unkarin teatterielämää kohtaan on edelleen kasvussa. Monet näyttelijät lähtevät esimerkiksi lomalle Unkariin ja katsovat samalla teatteria. Jotkut suomalaiset opiskelevat Unkarissa mm. musiikkiteatteria. Viimeksi on Turun kaupunginteatteri osoittanut kiinnostusta uutta unkarilaista draamaa kohtaan.

Perinteisen draamateatterin ohella on syytä mainita myös muut näyttämötaiteen lajit. Unkarilaista korkeatasoista nukketeatteria on nähty Suomessa ainakin vuonna 1982, Giuseppe Verdin "Aida" on esitetty Savonlinnan oopperajuhlilla unkarilaisohjauksena ja maineikkaat Győrin ja Pécsin baletit ovat vierailleet mm. Kuopio tanssii ja soi -tapahtumassa. Unkarilainen tanssijatar Andrea Ladányi on jo pitkään esiintynyt mm. yhdessä Jorma Uotisen ryhmän kanssa.

Unkarilainen operetti on näyttäytynyt suomalaisyleisölle mm. vuoden 1992 syksyllä järjestetyn kiertueen aikana useilla paikkakunnilla.

